

Sosialisering og miljøtrening

Tidlig i valpens liv legges grunnlaget for å bli en velfungerende hund.

Tekst og foto: paastreif.no, Kari Isingrud, 2009

Når valpen leveres omkring åtte uker gammel skal hundemammaen og oppdretter ha gjort sitt for at den skal bli en sosial og veltilpasset valp. Nå overtar den nye eieren ansvaret.

Hjerneutvikling på høygir

Hunder fødes blinde, døve og hjelpeløse. Det tar omkring to år før hunden kan regnes som ferdig utviklet og voksen.

Hjernen utvikler seg derimot svært raskt. Ved fødselen utgjør valpens hjerne bare 8 % av voksenstørrelsen. Hjernen vokser raskest i løpet av de sju første ukene, og i løpet av de fire første levemånedene har hjernen vokst til 80 % av voksen størrelse.

Allerede ved tre ukers alder har valpehjernen utviklet det antallet hjerneceller den skal ha, men en svært viktig nevrobiologisk utvikling av hjernen fortsetter de neste månedene. Det er da utviklingen av synapser skjer i høy takt, dvs. koblingene mellom hjernecellene øker, vokser og organiseres.

Erfaring setter fysiske spor i unge hjerner

Hundehjernen, som barnehjernen, er plastisk, det vil si meget formbar.

Unge hjerner er avhengig av å bli brukt for å utvikle seg. Det er erfaringene som bygger den uferdige hjernen, ved at de blir omgjort til fysiske ledninger, kabler og netverk i hjernen.

- Hundeeiere som aktivt og bevisst gir sine valper allsidige erfaringer er "hjernebyggere"

Hundeeiere som aktivt og bevisst gir sine valper allsidige miljømessige og sosiale erfaringer vil derfor være "hjernebyggere". Dette sikrer at valpen får en normal utvikling og at hjernens funksjon blir optimal.

Erfaringene er altså forutsetningene for god læring og tilpasning, eller motsatt; uheldig påvirkning eller mangelfull stimulering kan få alvorlige konsekvenser for hundens senere funksjonsdyktighet.

Sosialisering

Sosialisering betyr å lære seg de sosiale reglene for lek og hverdagsliv. Valpen må lære å forstå og samhandle med de artene den skal leve sammen med. Viktigst er mennesker og andre hunder. Noen hunder deler kanskje hus med andre arter, og må sosialiseres på disse slik at de ses på som

- Sosialisering gir ferdigheter i kommunikasjon og samhandling

et familiemedlem og ikke et bytte.

Sosialisering gir ferdigheter i kommunikasjon og lærer hunden hva som er hensiktsmessig atferd i ulike sosiale sammenhenger.

Evnen til sosial interaksjon med andre dannes ved tidlige samspillserfaringer. Hunden utvikler en "oppskrift" som forteller hvordan den skal oppføre seg sammen med andre, og et "mønster" som påvirker følelser og oppfattelsesevne. Sosialisering på egen art skjer raskere og generaliseres bedre enn sosialisering på andre arter.

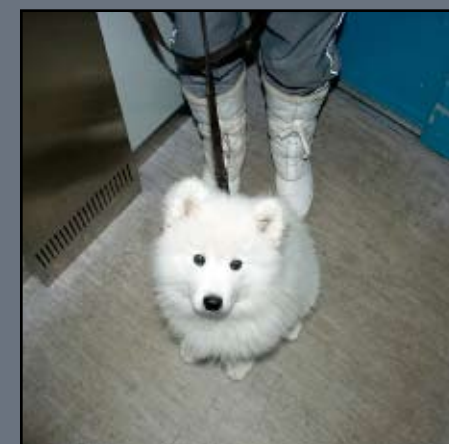
En valp er særlig avhengig av kontakt med mennesker i perioden fra de er 3-12 uker gamle. Hvis den ikke får slik kontakt vil den bli redd mennesker, og det vil være vanskelig å rette opp dette senere. Det finnes ulike studier som konkluderer litt forskjellig, men det kan se ut til at valper lettest sosialiseres på mennesker når de grovt angitt er mellom 3 og 12 uker gamle.

Liten valp som lærer at store biler ikke er farlige

Håndtering er sosial samhandling

Noen må venne seg til å kjøre heis

Sosialiseringsperioden ser ut til å variere både pga. raseforskjeller og individuelle forskjeller. Hunder som ikke har erfaring med mennesker før de er omkring 14 uker gamle vil ha betydelig økt risiko for å vise sterkt frykt for mennesker resten av livet.

Pregning

Tidligere brukte man begrepet pregning om det man nå kaller sosialisering. Begrepet pregning brukes nå kun om precociale arter. Dette er arter som er relativt velutviklet og mobile allerede ved fødselen, eksempelvis storfe, hester, ender og gjess. Pregning foregår i et svært tidlig og begrenset stadium i livet, og er en utløsning av medfødte sosiale responser. Et typisk eksempel på pregning er nyklekkede andunger som nærmest automatisk følger etter det første bevegelige objektet de ser etter klekking. Atferd som har oppstått gjennom pregning er nærmest umulig å endre.

Altricialer arter som hunder, katter og mennesker er helt hjelpeløse ved fødsel og det er slike arter som sosialiseres etter fødselen. Atferd som har oppstått gjennom sosialisering - eller mangel på sosialisering - er også relativt lite fleksibel, men likevel ikke så irreversibel som atferd oppstått gjennom pregning.

Miljøtrening

- Miljøtrening handler om å lære levemiljøet å kjenne

En hund må kunne ferdes i ulike miljøer uten å la seg påvirke av alt som skjer rundt den. Ved miljøtrening skjer læring ved habituering. Habituering er en tilvenning til miljøet der individet lærer hvilke miljøfaktorer som kan overses – hunden lærer altså å «se bort fra» lite viktige stimuli som stadig inntreffer i en situasjon eller et miljø. Miljøtrente hunder blir avslappet og trenbare også i miljøer der det skjer mye.

Kilder:

Løberg, Gry, 2007, Valpesosialisering

National Research Council, 2002, How People Learn

<http://www.dagbladet.no/2009/03/04/kultur/debatt/barn/opdragelse/5129897/>

Gode råd for miljø- og sosial trening

Mange er redde for at hundene skal bli overstimulert og stresset hvis man aktiviserer for mye. Barnepsykolog Magne Raundalen gir på dagbladet.no gode råd om dette i tilknytning til barneoppdragelse. Veldig fritt oversatt til hundeoppdragelse blir disse rådene slik:

1. Det skal være balanse mellom den miljøtrening du planmessig tar valpen med på, og den tid valpen får til å utforske sine omgivelser på egenhånd uten innblanding fra deg. Du må gjerne ta valpen med i bymiljø så den venner seg til biler og ståk. Da må valpen for sikkerhets skyld holdes i bånd og vil hindres fra å undersøke fritt. Du må også ta hunden med på nye steder der den får finne på og finne ut på egen hånd etter eget valg. Dette må være på trygge steder som i skogen, i en park eller inne i et hus.
2. Følg med på om valpen blir stresset av deg eller omgivelsene. Se etter tegn på redsel, ubehag eller protester. Slike reaksjoner er tegn på at du presser valpen for mye og du må finne løsninger som valpen er komfortabel med.
3. Husk at det er det alminnelige, fabelaktige og varierte dagliglivet, med eiere som tar seg tid til å være sammen med valpen, som er godt for hjernen.

Nå løper han dit, da prøver jeg å løpe hit....

